HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

א)שלמה גזר לקדשים ואתו אינהו וגזור אף לתרומה גופא אמר רב יהודה אמר שמואל י"ח גזרו ובי"ח נחלקו והתניא הושוו בו ביום נחלקו ולמחר הושוו גופא אמר רב הונא בג' מקומות נחלקו שמאי והלל (א) שמאי אומר מקב חלה והלל אומר מקביים וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא ב)קב ומחצה חייב בחלה משהגדילו המדות אמרו חמשת רבעים קמח חייבין בחלה ר' יוסי אומר ה' פטורין ה' ועוד חייבין ואידך ב)הלל אומר מלא הין מים שאובים פוסלים את המקוה ג)שחייב אדם לומר בלשון רבו שמאי אומר תשעה קבין וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה עד שבאו ב' גרדיים משער האשפה שבירושלים והעידו משום שמעיה ואבטליון ג)ששלשה לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה וקיימו חכמים את דבריהם ואידך ד)שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן והלל אומר מפקידה לפקידה ואפילו לימים הרבה וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא ד)מעת לעת ממעט ע"י מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעט על יד מעת לעת ותו ליכא והאיכא ה)הלל אומר לסמוך ושמאי אומר שלא לסמוך כי קאמר רב הונא היכא דליכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו והאיכא ו)הבוצר לגת שמאי אומר הוכשר והלל אומר לא הוכשר בר מיניה דההיא דהתם קא שתיק ליה הלל לשמאי: יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומא' על ארץ העמים ועל כלי זכוכית: והא רבנן דשמנים שנה גזור ז)דאמר רב כהנא כשחלה ר' ישמעאל בר' יוסי שלחו לו ר' אמור לנו ב' וג' דברים שאמרת (א) (לנו) משום אביך שלח להם כך אמר אבא ק"פ שנה עד שלא חרב הבית פשטה מלכות הרשעה על ישראל פ' שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית מ' שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין וישבה לה בחנויות למאי הילכתא א"ר יצחק בר אבדימי לומר שלא דנו דיני קנסות ס"ד אלא אימא שלא דנו דיני נפשות וכי תימא בפ' שנה נמי אינהו הוו והתניא הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן ח)(לפני) הבית מאה שנה ואילו יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן קדמי טובא

אלא

ולמחר הושוו. שחזרו בהן ב"ה: **קב ומחלה.** ירושלמי' שהן ז' לוגין ובילה וחומש בילה למדה מדברית והוא עומר לגלגולת עשירית האיפה שחייב בחלה כדכתיב עריסותיכםט) כדי עיסת מדבר והוסיפו שתות בירושלים נמצא שש מדבריות נכנסות בחמש ירושלמיות ולוג הנשאר ובילה וחומש בילה עולין ללוג ירושלמי שהלוג מדברי ששה ביצים נכנסין בחמשה ביצים גדולים נמצא הלוג חסר בילה גדולה תן בילה וחומש בילה תחת בילה גדולה שהחומש הוא שתות מלבר [נוסף] על הבילה נמצאו ששה ביצים גדולים שהן לוג גדול הרי הן ששה לוגים ירושלמי' דהן קב ומחלה: **משהגדילו המדות.** היא מדת לפורי שעודפת שתות על ירושלמית י)נמצאו הו' לוגין ה': **ה' רבעים.** לוגין שהן רביעית הקב: **חמשה ועוד חייבין.** דסבר רבי יוסי מדה מדברית היו ביצים גדולים משלנו והכי נמי א"ר יוסי בעירובין בפרק כילד משתתפין (דף פג:) כמה שיעור חצי פרס שני ביצים שוחקות והתם מפרש האי ועוד אחד מכ' בבילה לכל בילה: **הין.** י"ב לוג: **פוסלין.** אם נפלו לתוכן קודם שנשלם אבל אם נשלם שוב אינו נפסל ואפילו המשיך לתוכן אחרי כן אלף סאה: **שחייב אדם כו'.** כלומר הין אינו לשון משנה אלא לשון תורה אלא כך שמעה מפי שמעיה ואבטליון. ורבותי מפרשין [בלשון] משה רבינו ולבי מגמגם שהרי בכמה מקומות לא הקפיד על כך: **שני גרדיים משער האשפות.** במסכת עדיות כ) מפ' למה הוזכר שם אומנותם ושם מקומם לומר שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש שאין לך אומנות פחותה מגרדי שאין מעמידין ממנו לא כהן גדול ולא מלך כדאמרינן בקדושין (דף פב.) ואין שער בירושלים פחות משער האשפות והכריעו בעדותן כל חכמי ישראל: **כל הנשים.** הרואות דם: **דיין שעתן.** לטמא טהרות משעת ראייתן ואילך: **מפקידה לפקידה.** למפרע. בדקה היום ומצאתה טהורה ובדקה לסוף שבוע ומצאתה טמאה חוששין למגעה מבדיקה ראשונה ואילך שמא עם סילוק ידיה ראתה: **מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה.** שני זמנים הוזכרו בה למפרע להלך אחר הקל שבהן אם מפקידה לפקידה יתר על מעת לעת הלך אחר מעת לעת ואם מעת לעת יתר על מפקידה לפקידה הלך אחר הפקידה: **ממעט על יד.** ממעט אחריו: **לסמוך.** פלוגתא היא ל) דב"ש וב"ה גבי מביאין נדרים ונדבות וסומכין בי"ט: **כי קאמר רב הונא היכא דליכא פלוגתא דרבוותא.** שלש מקומות שאמר רב הונא לא נחלקו בהן רבותיהן הראשונים אבל סמיכה כל האבות ב"ד (ב) והנשיאים מיוסי בן יועזר עד הלל נחלקו בה במסכת חגיגה [טז.]: **הבוצר.** ענבים לדורכן בגת. דאילו הבוצר לאימוקין משקה היוצא מהם אין מכשירים דלא ניחא ליה: **שמאי אומר הוכשרו.** ביין הנדלף מהן על גביהן. ואע"ג דאזיל לאיבוד לארץ ששותת מן הסלים גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות כדמפרש לקמיה (דף יז.): **הא שתיק ליה הלל.** ולא עמד במחלוקתו כדתניא בפרקין (שם) אותו היום היה הלל כפוף כו': **המלכות.** הרשעה רומי: **פשטה.** התחילו לכובשן: **הלל ושמעון.** רבן שמעון בנו של הלל היה: **ורבן גמליאל.** הוא רבן גמליאל הזקן: **ושמעון.** הוא (ג) רבי שמעון הנהרג עם הרוגי מלכות והוא היה אביו של ר"ג דלעזריה לרבי יהושע בן חנניה (ברכות פ"ד דף כז:) ושעשה מחלוקת עם ר"א בן הורקנוס (ב"מ פ"ד דף נט:): **בפני הבית.** בעוד הבית קיים: **ק' שנה.** אחרונים שלפני החורבן התחיל נשיאותו של הלל ופרנסו אלו ארבעה דורות ק' שנה אלמא הלל קודם לחורבן ק' שנה: **ואילו יוסי בן יועזר.** קדים להלל כמה דורות במסכת אבות מ):

אלא שלמה גזר לקדשים. תימה דבפ"ק דפסחים (דף יט: ושם) קאמר רבי עקיבא זכינו שאין טומאת ידים במקדש ופריך ולימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש ומשני רב יהודה ידים קודם גזירת כלים נשנית א"ל רבה והא תרווייהו בו ביום גזרו דתנן הספר והידים והכלים כו' והשתא מאי קפריך רבה והא ידים דקדש דמיירי התם שלמה גזר וכלים גזרו בי"ח דבר ויש לומר דר"ע אי"ח דבר קאי שהיה מחדש וה"ק זכינו שכשעסקו בי"ח דבר בדיני ידים שלא רצו לגזור טומאת ידים במקדש ורב יהודה דשני ידים קודם גזרת כלים נשנית דהיינו בימי שלמה ולהכי לא נקט ר"ע אלא ידים משום דלעולם הוי (ד) זה זכות במקדש אפילו בימי שלמה אפילו הכי חוזר ומקשה לו רבה והא תרווייהו כו' משום דלא משמע ליה לישנא הכי:

שלמה גזר כו'. והשתא לא הוי צריך לשנויי דאינהו גזור ולא קבלו מינייהו אלא אינהו גזור לתלות כו' ואילפא קאמר דידים דגזור שלמה תחלתן לשריפה אלא משמע ליה דקאי אילפא אי"ח דבר [ת"י]:

שמאי אומר מקב לחלה הלל אומר מקביים. בירושלמיא מפרש טעמא דשמאי והלל משום דאיפה ב י"ח קבים ועשירית מלבר היינו ב' קבין ובאותו שיעור צריך להפריש חלה להלל ושמאי סברג דצריך ב' חלות לעומר שהיו עושין ממנו ב' אכילות אחת בבוקר ואחת בערב וכשיעור אכילה אחת חייב שמאי עיסת מדבר: **רבי יוסי אומר ה' פטורין ה' ועוד חייבין.** ד דקסבר ראשית עריסותיכם שכשיפריש חלה שעדיין ישאר כדי עיסת מדבר ואור"ת דאין למחוק בפרק כלל גדול (לקמן דף עז.) ובפ' אלו עוברין (פסחים דף מח.) דמייתי התם חמשה רבעים ועוד חייבין בחלה דאתיא כר' יוסי י):

אלא שלא דנו דיני נפשות. תימהה דוקמת ועלית אל המקום דדרשינן מיניה (סנהדרין יד: פז.) מלמד שהמקום גורם לא כתיב אלא בזקן ממרא וזקן ממרא גופיה לא כתיב אלא בהמראתו שצריך שימרה עליהם במקומןו אבל לדונו יכול אע"פ שאין ב"ד הגדול בלשכת הגזית ואין נראה לומרז דבעינן שיהיו במקומן בשעת עבירה כמו בזקן ממרא דהא בזקן ממרא לא על המראתו לבד מיחייבח אלא עד שיחזור לעירו ועשה כהוראתו והכא לא כתיב מקום ועוד דלא מצינו בשום מקום שהיו בודקיןט אם היו ב"ד בלשכת הגזית בשעת עבירה אם לאו ס):

אתו

מסורת הש"ס

א) עדיות פ"א מ"ב, ב) עדיות פ"א מ"ג, ג) [ברכות מז. וש"נ], ד) עדיות פ"א מ"א נדה ב., ה) חגיגה טז., ו) [לקמן יז. ע"ז לט: חולין לו:], ז) ע"ז ח:, ח) [נ"ל בפני], ט) [במדבר טו], י) נמצא הו' לוגין חמש שהן ה' רביעי הקב שהקב ד' לוגין כצ"ל וכ"ה בפי' הברטנור' [אולם לפי הגה' מהרש"ל לוגין ה' הוא ס"ד כאשר לפנינו וכ"ע ובד"ה ה' רבעים צריך למחוק אות ה' וכ"ה בדפוס ישן], כ) [בתוספ' פ"א], ל) צ"ל דשמאי והלל, מ) [פ"א מ"ד ומי"ב], נ) [וע"ע תוס' עירובין פג: ד"ה שבעה ותוס' פסחים מח: ד"ה חמשה], ס) [וע"ע תוס' ע"ז ח: ד"ה מלמד כו' ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד],

מוסף רש"י

כל הנשים דיין שעתן. אם ראתה דם די לנו אם תטמא תרומה וטהרות שתגע בהן משעת ראיה ואילך, ולא אמרינן כי היכי דהשתא אשתכח דם בבית החיצון, אי הות בדקה נמי מקמי הכי הוה אישתכח וכותלי בית הרחם העמידוהו, וקיימא לן בפ' יוצא דופן (נדה מ.) כל הנשים מטמאות בבית החיצון (נדה ב.). **מפקידה לפקידה.** דשמא עם סלוק ידיה ראתה וכותלי בית הרחם העמידוהו (שם). **לא כדברי זה.** שהחמיר יותר מדי, דודאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי ליה כותלי בית הרחם, **ולא כדברי זה.** שמיקל יותר מדי (שם). **מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה.** שאם יש ימים הרבה בין פקידה לפקידה, לא מטמאינן להו לכולהו טהרות דביני וביני אלא אותם שנתעסקה בהם מאתמול בשעה הזאת, נמצא מעת לעת ממעטת זמן מפקידה לפקידה (שם). **ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת.** שאם היה זמן מפקידה לפקידה מועט מזמן מעת לעת, הולכים אחריו להקל, כגון בדקה עצמה שחרית ומצאתה טהורה וחזרה ובדקה ערבית ומצאתה טמאה, דאמרינן לקמן במתני' (שם יא.) פעמים צריכה להיות בודקת, שחרית ובין השמשות, לא מטמאינן טהרות של ליל אמש דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה, וליכא למימר דהוי דם מאתמול בהאי שעתא אלא הנך טהרות דמבדיקת שחרית ואילך מטמאינן, דהיינו מפקידה לפקידה. **על יד.** על כח מפקידה לפקידה הוא בא וממעטו, כמו פוסל על ידו דיבמות (לו.) וכן הרבה (נדה שם). **הבוצר לגת.** לדרכן בגת ולעשות מהן יין, **הוכשר.** לענין טומאה במשקה הנזלף, הואיל ולכך הן עומדין ניחא ליה במאי דנפיק מנייהו (ע"ז לט:). **פשטה מלכות.** שלטה מלכות רומי (שם ח:). **בחנויות.** מקום בהר הבית וחנות שמו (שם לגירסת בחנות) מקום היה בירושלים וכן שמו (סנהדרין מא.). **דיני קנסות.** אונס ומפתה ושלשים של עבד שנתנה תורה קצבה אחת ליקר ולזולל, ומאחר שלא ישבו בלשכת הגזית לא דנו ובטלו דיני קנסות, דכתיב בתשלומי כפל שהוא קנס אשר ירשיעון אלהים, דהיינו מומחין וסמוכין בשם רבי, כדאמרינן בסנהדרין, ומי שאינו סמוך אינו דן דיני קנסות (ע"ז שם). **דיני קנסות ס"ד.** וכי לשכת הגזית גורמת לדיני קנסות (סנהדרין מא.). **אלא שלא דנו דיני נפשות.** שאין דיני נפשות בכל מקום אלא בעוד שסנהדרין נוהגת בלשכת הגזית שנאמר (דברים יז) וקמת ועלית אל המקום, מלמד שהמקום גורם, וכיון דחזו דנפישי רוצחים ולא היו מספיקין לדון עמדו וגלו משם (שם).

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי' פ"ח מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ח:

קטו ב מיי' פ"ו מהלכות בכורים הלכה טו סמג עשין קמא טור שו"ע או"ח סימן תנו סעיף א וטור שו"ע יו"ד סימן שכד סעיף א:

קטז ג מיי' פ"ד מהלכות מקואות הלכה ג סמג עשין רמח טור שו"ע יו"ד סימן רא סעיף טו:

קיז ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת משכב ומושב הלכה ד סמג עשין רמג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וג' דברים שאמרת משום כצ"ל ותיבת לנו נמחק: (ב) רש"י ד"ה כי קאמר וכו' האבות ב"ד עם הנשיאים וכו' במסכת חגיגה. נ"ב פ' אין דורשין דט"ז סוף ע"א: (ג) ד"ה ושמעון הוא שנקרא רשב"ג הנהרג עם הרוגי: (ד) תוס' ד"ה אלא וכו' הוי זכות זה במקדש:

מוסף תוספות

א. דמסכת חלה. תוס' הרא"ש. ב. שלש סאין דהיינו. תוס' הרא"ש. ג. דבחצי עומר משערינן לפי. תוס' הרא"ש. ד. טעמיה דר' יוסי דאמר ועוד משום. חי' הר"ן. ה. מנא לן דדיני נפשות תלויים במקום, דהך קרא. תוס' הרא"ש. ו. כדאמרינן (סנהדרין יד:) מצאן אבית פגי והמרה עליהם אין המראתו המראה. תוס' הרא"ש. ז. דלהכי היו מניחין מלדון דיני נפשות משום דבשעת עבירה לא היה ב"ד הגדול במקומו. תוס' הרא"ש. ח. מיתה. תוס' הרא"ש. ט. כשהיו דנים דיני נפשות. תוס' הרא"ש. י. וי"ל דדרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח, אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות, נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות. תוס' ע"ז ח: [ועי' שבת של מי].

רב נסים גאון

מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה. שיעור ההין י"ב לוג. והקב יש בו ד' לוגין, הנה בט' קבין ל"ו לוג. ופירושו מבואר במס' עדיות ובתלמוד בפרק ערבי פסחים, וקבא מנלן דארבע לוגי הויא, דתניא [עדיות פ"א] הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה, וכמה הין י"ב לוג, שמי אומר ט' קבין שהן ל"ו לוג, אלמא קבא ארבעה לוגי הויא. ולוגא מנלן דארבעה רביעתא הויא, דתניא [מנחות דף פו] הין, וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין [ו]לוג, וחצי לוג ורביעית [הלוג]. אלמא לוג ארבעה רביעיתא הויא, ובגמרא דשתי מדות [שם דף פט] אמרו והין תריסר לוגי הוי דכתיב יהיה זה, זה בגימטריא י"ב לוגי הואי.

רבינו חננאל

ואסיק' שלמה תיקן טומאה לידים לקדשים, והלל ושמאי גזרו לתרומה נמי, ולא קבילו מינייהו, אתו תלמידיהן גזרו וקבילו מנהון. אמר רב יהודה בי"ח דבר נחלקו ובי"ח גזרו, ואסיק' בי"ח שנחלקו בו ביום, למחר הושוו. אמר רב יהודה אמר שמואל בג' מקומות נחלקו שמי והלל שמי אומר מקב חלה כו'. וכולן מפורשים במשנתנו בתחלת עדיות והיא מסכת בחירתא. ארץ העמים. יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו על